

Příběh vzpoury proti modernímu světu

Autor: Karel Veliký

Když v Itálii roku 1934 vyšla kniha *Vzpouza proti modernímu světu* (*Rivolta contro il mondo moderno*) poprvé, prošla skoro bez povšimnutí. Ne že by nenalezla své čtenáře, na to byl její autor, tehdy pětatřicetiletý baron Julius Evola (1898-1974) v určitých (uměleckých, hermetických, myslitelských i politických) kruzích již sdostatek proslulý, avšak pominuly ji tamější authority. Poté, co baron o šest let dříve, roku 1928, tedy právě v čase opětovného sbližování italského státu s katolickou církví, jež pak záhy vyvrcholilo uzavřením lateránských dohod, uveřejnil soubor svých statí pod názvem *Imperialismo pagano* (Pohanský imperialismus), musel čelit nevybíravým útokům jak z katolické, tak režimní - fašistické - strany. Což ovšem jen přispělo ke známosti titulu i autora. Tentokrát se proto Evolovi odpůrci a protivníci rozhodli přejít jeho dílo spíše mlčením...

V Německu byla situace jiná. Vstřícného přijetí se tam z vícero stran, jež pro stručnost dnes shrnujeme pod pojem konzervativní revoluce, dostalo již „pohanskému imperialismu“ (*Heidnischer Imperialismus*. Armanen, Leipzig 1933). Pro německé vydání „vzpouza“ (*Erhebung wider die moderne Welt*. Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart 1935) proto baron text ještě upravil, doplnil už tak rozsáhlý poznámkový aparát a básníka Gottfrieda Benn, jehož mohl od „pohanství“ počítat ke svým nejzaujatejším čtenářům, požádal o jazykové přehlédnutí překladu.

Benn, který s Evolou sdílel nakladatelství, pak také napsal rozsáhlou entuziastickou recenzi, v níž se mj. dočteme:

Je to kniha, jejíž myšlenka posunuje skoro všechny evropské problémy včetně zdůvodnění jejich horizontů do něčeho až dosud neznámého a neviditelného; kdo knihu četl, uvidí Evropu jinak. Je to navíc první velice obšírné vyličení základní duchovní hybné síly, jež je v Evropě dneška v chodu, v chodu znamená: epochu razící, cele pojetí světa ničící, převracející a orientující, je to základní hybná síla proti historii. Už proto je to kniha pro Německo eminentně důležitá, neboť historie je specificky německým problémem, historie filosofie vysvětluje germánský způsob sebereflexe.

Knize s nadšením přitakaly i recenze v *Die Literarische Welt*, *Deutsches Adelsblatt* (list německé šlechty), stejně jako ve *Völkische Kultur* nebo ve Fritschově *Der Hammer*. Pozitivně, byť s výhradami se vyjádřila řada dalších recenzentů. Neveřejně, jak dokládá dochovaná soukromá korespondence, však zněly i varovné a kritické hlasy. Největší váhu má dnes jméno Hermanna Hesseho, který v dopise z dubna 1935 nakladateli Peteru Suhrkampovi označuje Evolu za „oslnivého, zajímavého, ale nebezpečného“ autora:

Jeho základní esoterické pojetí z velké části sdílím: už bezmála dvacet let obraz světových dějin nevidím jako nějaký „pokrok“, nýbrž právě se starými Čiňany jakožto pozvolný úpadek někdejšího božského řádu. Ale způsob, jak Evola dělá svou polovědu tu se „skutečnou“ historií, tu s chvastounským okultismem, je jen nebezpečný. V Itálii mu skoro nikdo nenaletěl, v Německu je tomu jinak (viz G. Benn atd.).

Vlivný myslitel hrabě Keyserling, autor *Das Reisetagebuch eines Philosophen* (Cestovní deník jednoho filosofa, 1919), úspěch *Vzpoury* očekával, neboť „Evolovo velebení posvátného světa solární mužnosti ... a jeho tvrzení, že jen obroda tohoto světa může lidské pokolení uchránit před zánikem, představuje nejlepší, ba snad jediný možný výchozí bod pohanské tendence nacionálních socialistů, aby se jim podařilo jejich světónázor zduchovnit.“

K tomu však nikdy nedošlo. Četba „vzpoury proti modernímu světu“ i v Říši zůstala navýsost privátní záležitostí, jakkoli autoři *Jitra kouzelníků* budou režim zpětně charakterizovat zkratkou „guénonismus + tanky“. Nutno rovněž zdůraznit, že rok 1935 stále ještě náležel k porevolučnímu „přechodnému období“. Jak režim začal s usměřňováním (*Gleichschaltung*) své kulturní-politiky, mající za cíl přitáhnout či odvrhnout všechny odstředivé proudy, nebylo v řečišti nacionálně-socialistického myšlení místo ani pro Evolu od nánosů dějinného dění obnažené pilíře Tradice. Pozdější knižní vydání textu Evolovy římské přednášky *Arijská nauka o boji a vítězství* ve Vídni (1941) a překladu „základů fašistické rasové nauky“ (*Grundriß der faschistischen Rassenlehre*, Berlin 1943) jsou tedy opět toliko výsledkem iniciativy jednotlivců, resp. projevem kulturní výměny s Itálií.

Ostatně v názorově difuzním prostředí oněch prvních let se Evola nejen svou pozicí, nýbrž i osobně sblížil s několika dalšími pozdějšími (dobrovolnými i nedobrovolnými) „vyvrženci“,

jakými se vedle Benna stali: Edgar Julius Jung, autor ostře protidemokratického *Die Herrschaft der Minderwertigen. Ihr Zerfall und ihre Ablösung durch ein neues Reich* (Panství méněcenných. Jeho rozklad a nahrazení novou Říší, 1930), zastřelený za noci dlouhých nožů; Rafael Spann, syn Othmara Spanna, teoretika „pravého Státu“ (*Der wahre Staat*), jehož nauku Alfred Rosenberg v „Mýtu“ nazývá „novou scholastikou“; Walter Heinrich, přední Spannův žák a organizátor henleinovci později dehonestovaného sudetoněmeckého „Svazu kamarádství“ (Kameradschaftsbund): „chtěli by řídit národ-lid od zeleného stolu jak zednáři“; Karl Anton Rohan, zakladatel vlivné a goebbelsovci pak usměrněné *Europäische Revue*; a také Heinrich von Gleichen, vůdčí postava Deutschen Herrenklub, k němuž měl zprvu blízko vizionář „třetí říše“ Arthur Moeller van den Bruck. Čili výlučně s osobnostmi Arminem Mohlerem řazenými do mlhoviny „konzervativní revoluce“ (*Die Konservative Revolution in Deutschland 1918–1932*, první vyd. 1950), s lidmi ztělesňujícími právě ony (pravicové) odstředivé síly, alternativy, toužící a hodlající dynamiku Nového Německa odklonit tam či onam. Jak ovšem trefně konstatuje Giorgio Locchi: „Kdybychom odstranili Hitlera a národní socialismus, tábor Konservative Revolution, jak nám ho představuje Armin Mohler, by sice měl křídla, ale chyběl by mu střed... (viz *Podstata fašismu*, II. vyd. str. 56)

Nejvlivnějším pozorným čtenářem *Erhebung wider die moderne Welt* byl tak bezesporu Heinrich Himmler, jehož soukromý zájem autorovi umožnil, aby v Říší na úzce vymezeném a přísně kontrolovaném prostoru příležitostně nadále působil. Víc než Evolova vlastní biografie (kde mj. zmiňuje i další „konzervativní revolucionáře“ jako byli Hans Blüher, Ernst von Salomon a Ernst Jünger) a jeho „poznámky k třetí říši“ vypovídají o tomto vztahu zachované dokumenty přetištěné Hansem Wernerem Neulenem a Nicolou Cospitoem do knihy *Julius Evola nei documenti segreti del Terzo Reich* (1986; k tomu srv. alespoň E. Gugenberger, *Hitlerovi vizionáři*, Brána 2002). Baron se prý s říšským vůdcem SS neváhal o své vědění nabyté nejen studiem, ale také metodou vnitřního vhledu (in-tu-eri) hlasitě přít. Přičemž o jistém respektu druhého muže k prvnímu svědčí snad i to, že mu Himmler svěřil redakci svého článku, jenž Evola zveřejnil v jím řízené kulturní příloze („Diorama“) listu *Il Regime fascista* z 15. června 1939. Neboli v době, kdy nekonformního Hermana Wirtha ve vedení Ahnenerbe dávno vystřídal Walter Wüst, děkan mnichovské filosofické fakulty. Rezervovanosti, s jakou k Wirthově „polární vizi“ (viz *Der Aufgang der Menschheit*, 1928), ač projekované na pozadí nejrůznějších dílčích „prokazatelných skutečností“, přistupovali akademičtější orientovaní badatelé, byl obdobně nekonformní Evola svědkem už jako host druhého Nordische Thing, pořádaného L. Roseliem v Brémách roku 1934. Ostatně z italských hostů se tu k Evolově nelibosti nejvřelejšího ohlasu dostalo Giuliovi Cognimu, jenž Gentileův aktualismus, povýšený na oficiální fašistickou filosofii, propojoval s Güntherovou populárně-vědeckou rasovou naukou, s níž ve dvacátých letech vyrůstaly NS-kádry ...

V Československu i v Protektorátu Čechy a Morava zůstal Julius Evola neznámý. První a nadlouho i poslední zmínka o něm se nalézá v knize *Fašismus. Jeho teorie a praxe v Itálii* od Herberta W. Schneidera, jejíž český překlad vydal Orbis již roku 1931. Na straně 346 je tu v souvislosti s „aristokratickým fašismem“ či „nadfašismem“ (*superfascismo*) ocitován jen výňatek z Evolova článku pro Bottaiův list *Critica Fascista* z října 1926.

O poválečné recepci knihy „zase někdy přístě“ ...